

A Roman fresco depicting a lush garden scene. The background is a deep blue sky. In the foreground, several thin, reddish-brown branches with green leaves and clusters of small, round, yellow-orange fruits (possibly pomegranates or apples) are visible. Three birds are present: a small yellow bird in the upper left, a larger brown bird with a yellow beak in the lower left, and a small yellow bird in the lower right. The overall style is characteristic of Roman wall painting, with a focus on naturalistic detail and vibrant colors.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

30 π.Χ. - 324 μ.Χ.

- ▣ Με τον όρο **ρωμαϊκή τέχνη** αναφερόμαστε στο σύνολο της καλλιτεχνικής δημιουργίας στην αρχαία Ρώμη, κυρίως κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Ενσωματώνει στοιχεία δανεισμένα από την ετρουσκική και την ελληνική καλλιτεχνική παράδοση. Αυτό ερμηνεύεται εύκολα, αν θυμηθούμε ότι για πολύ καιρό οι Ρωμαίοι έζησαν κάτω από ετρουσκική επίδραση και ότι με την επέκτασή τους προς την κεντρική και νότια Ιταλία και Σικελία (τον 3ο αιώνα π.Χ.) ήρθαν σε άμεση γνωριμία με την ελληνική τέχνη.

- ▣ Στην ιταλική χερσόνησο ζούσαν διάφορες φυλές ανάμεσά τους οι Ετρούσκοι που κατοικούσαν στην κεντρική Ιταλία από το 1000π.Χ. Στο τέλος του 7^{ου} αι εγκαθιδρύθηκε ετρουσκική μοναρχία. Το 509 π.Χ. ανατράπηκε από τους Ρωμαίους.
- ▣ Οι Ρωμαίοι είναι μια φυλή που παρουσιάζεται τον 8^ο αι. κυρίως αγροτική.
- ▣ Τον 8^ο αι, οι Έλληνες δημιουργούν αποικίες στη Σικελία που αργότερα θα ονομαστεί Μεγάλη Ελλάδα και οι Φοίνικες στη Σαρδηνία.

Ετρούσκοι

- ▣ Οι Ετρούσκοι υπήρξαν λαός της Ιταλίας, φορείς ενός εξαιρετικού πολιτισμού, ο οποίος επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την Ρώμη στην αρχαϊκή της φάση. Στην αρχή ήταν πολιτικοί επικυρίαρχοι της Ρώμης, αργότερα υπέκυψαν στη ρωμαϊκή δύναμη και αφομοιώθηκαν πολιτιστικά, γλωσσικά και εθνολογικά από αυτήν.
- ▣ Το ενδιαφέρον των Ετρούσκων για τις ταφικές ιεροτελεστίες και τη λατρεία των νεκρών μάς κληροδότησε μια εκπληκτική συλλογή του πολιτισμού τους.
- ▣ Οι απέραντες διαστάσεις των νεκροταφείων, η αρχιτεκτονική των τάφων και η αφθονία των αναθημάτων που βρίσκονται, δείχνει τη σημασία που είχε ο άλλος κόσμος για τους Ετρούσκους.

Χάρτης που απεικονίζει τα γεωγραφικά όρια της Ετρουρίας και την έκταση του ετρουσκικού πολιτισμού. Οι πόλεις με το αρχαίο ελληνικό όνομα, και σε παρένθεση το ετρουσκικό.

Η σαρκοφάγος του Τσερβετέρι, τερακότα, 530 π.Χ.

Ετρουσκικό
φρέσκο από το
‘τάφο των
χορευτών’ 6^{ος}
αι. π.Χ.
Ανακαλύφτηκε
το 1833 στο
Ruvo di Puglia,
στην Απουλία
της Ιταλίας.

Εντυπωσιακή ετρουσκική τοιχογραφία φιλοτεχνημένη περίπου το 520 π.Χ.
που κοσμεί τους περίφημους Τάφους των Λεαινών, στην Ταρκυνία της Ιταλίας

Ζωγραφική: τοιχογραφίες, πορτρέτα Φαγιούμ

- ▣ Τοιχογραφίες: ζωγραφική πάνω σε τοίχους και οροφή κτιρίων.
- ▣ Fresco – νωπογραφία: ζωγραφική πάνω σε υγρό κονίαμα (επιφάνεια τοίχου)
- ▣ Secco –ξηρογραφία: ζωγραφική πάνω σε στεγνό κονίαμα (επιφάνεια τοίχου)
- ▣ Πορτρέτα Φαγιούμ: νεκρικές προσωπογραφίες στην κοιλάδα Φαγιούμ της Αιγύπτου.
- ▣ Εγκαυστική μέθοδος (με λιωμένο κερί) πάνω σε ύφασμα ή ξύλο.

- ▣ Η ζωγραφική χρησιμοποιήθηκε κυρίως για τη διακόσμηση εσωτερικών χώρων των πλούσιων ρωμαϊκών επαύλεων και οι γνώσεις μας για αυτήν προέρχονται από τις τοιχογραφίες των σπιτιών της Πομπηίας και των άλλων πόλεων που καταπλακώθηκαν από τη λάβα του Βεζούβιου. Τα θέματα περιλαμβάνουν σκηνές εμπνευσμένες από την ελληνική μυθολογία, από την καθημερινή ζωή, τελετές μύησης κ.α.
- ▣ Πρότυπο πάλι για τους Ρωμαίους καλλιτέχνες είναι η ελληνική μεγάλη ζωγραφική.
- ▣ Ιδιαίτερη αξία έχουν και τα ψηφιδωτά που καλύπτουν το δάπεδο καθώς κοσμούν κόγχες ή επιφάνειες τοίχων, και σχηματίζονται με μικρές ποικιλόχρωμες ψηφίδες, γυάλινες ή πήλινες, κολλημένες πάνω σε μείγμα από ασβέστη και άμμο.

Ancient Roman
fresco from
the villa of P.
Fannio Sinistore
in Boscoreale
43-30 BCE.
Metropolitan
Museum of Art,
New York

Λεπτομέρεια από
φρέσκο στη **Βίλλα**
των Μυστηρίων,
Πομπηία
περ. 50-70 π.Χ.

Η Χλόη μαζεύει
λουλούδια δίπλα στη
θάλασσα

φρέσκο, 50-70 π.Χ,
Πομπηία, Ιταλία

- ▣ Οι τοιχογραφίες μοιάζουν με εικόνες θεατρικών σκηνών και έχουν φιλοτεχνηθεί με την ψευδαισθησιακή τεχνική *trompe l'oeil* που δημιουργεί μια οπτική απάτη χαρίζοντας προοπτικό βάθος.

Τοιχογραφία από την έπαυλη της Λίβυας, 25 π.Χ.
Ρώμη, Μουσείο των Θερμών

Τοιχογραφία από την έπαυλη της Λίβυας, 25 π.Χ.
Ρώμη, Μουσείο των Θερμών

Πορτρέτα Φαγιούμ 14 π.Χ. -3^{ος} αι μ.Χ.

- ▣ Νεκρικές προσωπογραφίες ζωγραφισμένες από Έλληνες και Σύριους καλλιτέχνες, αποτέλεσμα της ζωγραφικής παράδοσης που δημιουργήθηκε στην Αίγυπτο κατά τα Ελληνιστικά χρόνια ως συνέχεια της ελληνικής ζωγραφικής.
- ▣ Αποτέλεσαν έκφραση της πολυπολιτισμικότητας της ζωής στην Αίγυπτο κατά τους τρεις πρώτους μ.Χ. αιώνες.
- ▣ Στην πεδιάδα του Νείλου, Φαγιούμ εγκαταστάθηκαν έλληνες μισθοφόροι που είχαν πολεμήσει στο στρατό του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των πρώτων Πτολεμαίων βασιλέων. Εκεί τους αποδόθηκε γη για αγροτική χρήση μετά την αποξήρανση της τοπικής λίμνης Μοίριδος και παντρεύτηκαν με αυτόχθονες Αιγύπτειες υιοθετώντας τις αιγυπτιακές πεποιθήσεις για τη μετά θάνατον ζωή και τα αντίστοιχα ταφικά έθιμα που περιλάμβαναν τη μουμιοποίηση. Η λεκάνη του Φαγιούμ μετετράπη σε μια περιοχή εύφορη, γεμάτη κήπους, περιβόλια και αμπελώνες.
- ▣ Στα πορτρέτα αυτά εικονίζονται Έλληνες και Ρωμαίοι της εξελληνισμένης Αιγύπτου. Έλληνες έμποροι και πρώην στρατιωτικοί αποτελούσαν μια ισχυρά οικονομική τάξη. Οι προσωπογραφίες ζωγραφίζονταν εν ζωή και συχνά ήταν αναρτημένες στον ιδιωτικό χώρο πολύ πριν τον θάνατο του προσώπου που εικονίζεται, όπως μαρτυρούν τα πλαίσια κορνίζας.

Ήταν τοποθετημένα στο ύψος του προσώπου της σαρκοφάγου (που είχε σχήμα ανθρώπινου σώματος) και περιείχε το ταριχευμένο σώμα του νεκρού. Πολλές φορές αντικαθιστούνταν η σαρκοφάγος με ένα σφιχτό περιτύλιγμα από ύφασμα που το άλειφαν με μαστίχα και το διακοσμούσαν όπως τη σαρκοφάγο.

Η αιγυπτιακή παράδοση της ταρίχευσης των νεκρών διατηρήθηκε μέχρι και τη ρωμαϊκή περίοδο.

Τα πορτρέτα ζωγραφίζονται είτε απευθείας επάνω στο νεκρικό σεντόνι είτε επάνω σε λεπτά ξύλινα φύλλα, αρχικώς τετράπλευρα, τα οποία αργότερα κόβονταν για να προσαρμοστούν και να τοποθετηθούν στις μούμιες των νεκρών στο σημείο του προσώπου. Στη δεύτερη περίπτωση έχει χρησιμοποιηθεί ξύλο από κέδρο, έλατο, πεύκο, συκομουριά, φλαμουριά και κυπαρίσσι.

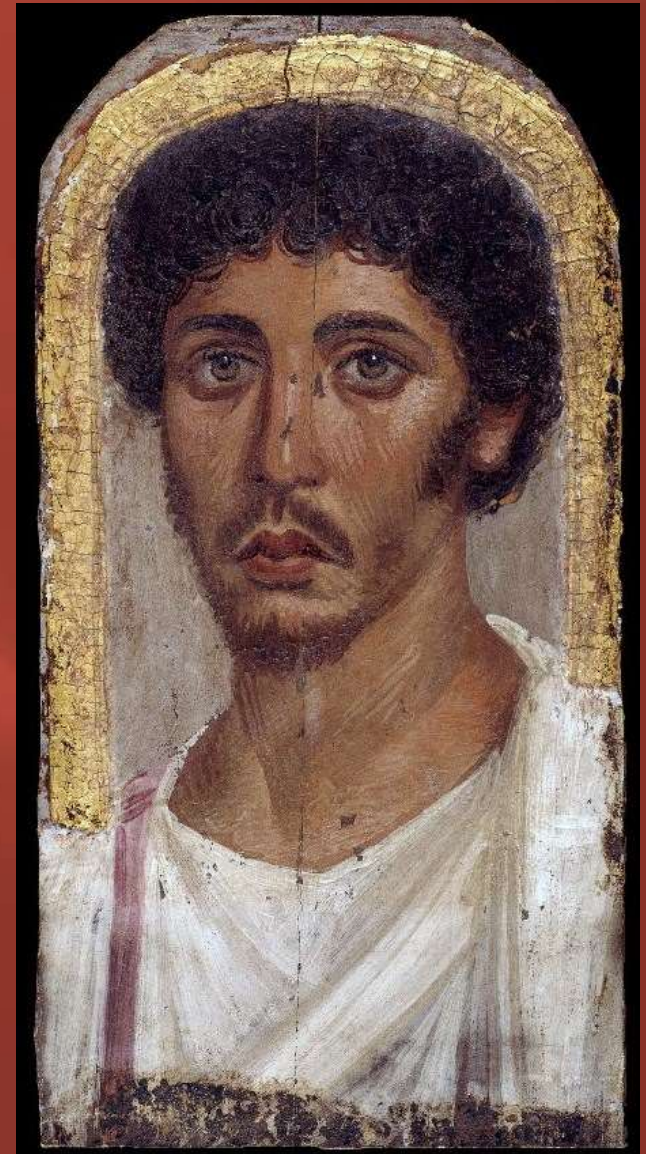
Μούμια μικρού αγοριού με πορτραίτο, από την Χαουάρα
εγκαυστική σε ξύλο από φτελιά,
Βρετανικό Μουσείο, Τμήμα Αιγυπτιακών Αρχαιοτήτων.
Περίοδος Τραϊανού, 98 -117 μ.Χ.

- ▣ Τα πορτρέτα είναι ζωγραφισμένα με την **εγκαυστική μέθοδο**. Τα χρώματα σε μορφή σκόνης αναμειγνύονται με ζεστό λιωμένο κερί πριν τοποθετηθούν πάνω στην ξύλινη ή πάνινη επιφάνεια, όπου ήδη έχει γίνει ένα προσχέδιο. Η μέθοδος απαιτεί επιδεξιότητα και μεγάλη ταχύτητα για να ολοκληρωθεί το έργο πριν το στέγνωμα του κεριού.
- ▣ Θεωρούνται προδρομικά έργα των βυζαντινών εικόνων.

Πορτραίτο γυναίκας με στεφάνι από φύλλο χρυσού, από τη νεκρόπολη της Φιλαδέλφειας, εγκαυστική σε ξύλο, Βρετανικό Μουσείο, Τμήμα Αιγυπτιακών Αρχαιοτήτων
Περίοδος Αντωνίνων (μέσα ή τέλη), 161 -192 μ.Χ.

- ▣ Τα έργα εκπλήσσουν με τη ζωντάνια των χρωμάτων και την εκφραστική τους δύναμη.
- ▣ Διαφέρουν από τις ελληνικές και ρωμαϊκές εικόνες και ταυτίζονται με τις αιγυπτιακές δοξασίες, όπου η δύναμη της εικόνας διατηρεί ότι έπαψε να υπάρχει. Αποδίδουν μια εξιδανικευμένη και όχι ρεαλιστική εικόνα του ατόμου.
- ▣ Τα μεγάλα ενορατικά μάτια (μεγαλοφθαλμία) και η μακριά μύτη δηλώνουν την αναζήτηση του πνευματικού στοιχείου. Η μετωπικότητα των έργων, η αμεσότητα του βλέμματος, η σοβαρότητα με την οποία κοιτούν τον θεατή μας μεταφέρουν από τα βάθη των αιώνων τη μοναξιά και τη θλίψη τους,

Γυναίκα
αρχές περιόδου Αντωνίνων
περ. 138-161
Εγκαυστική σε ξύλο
Μουσείο Μάντσεστερ

Στρατιωτικός

τέλη περιόδου Τραϊανού ή αρχές
περιόδου Αδριανού περ.110-130

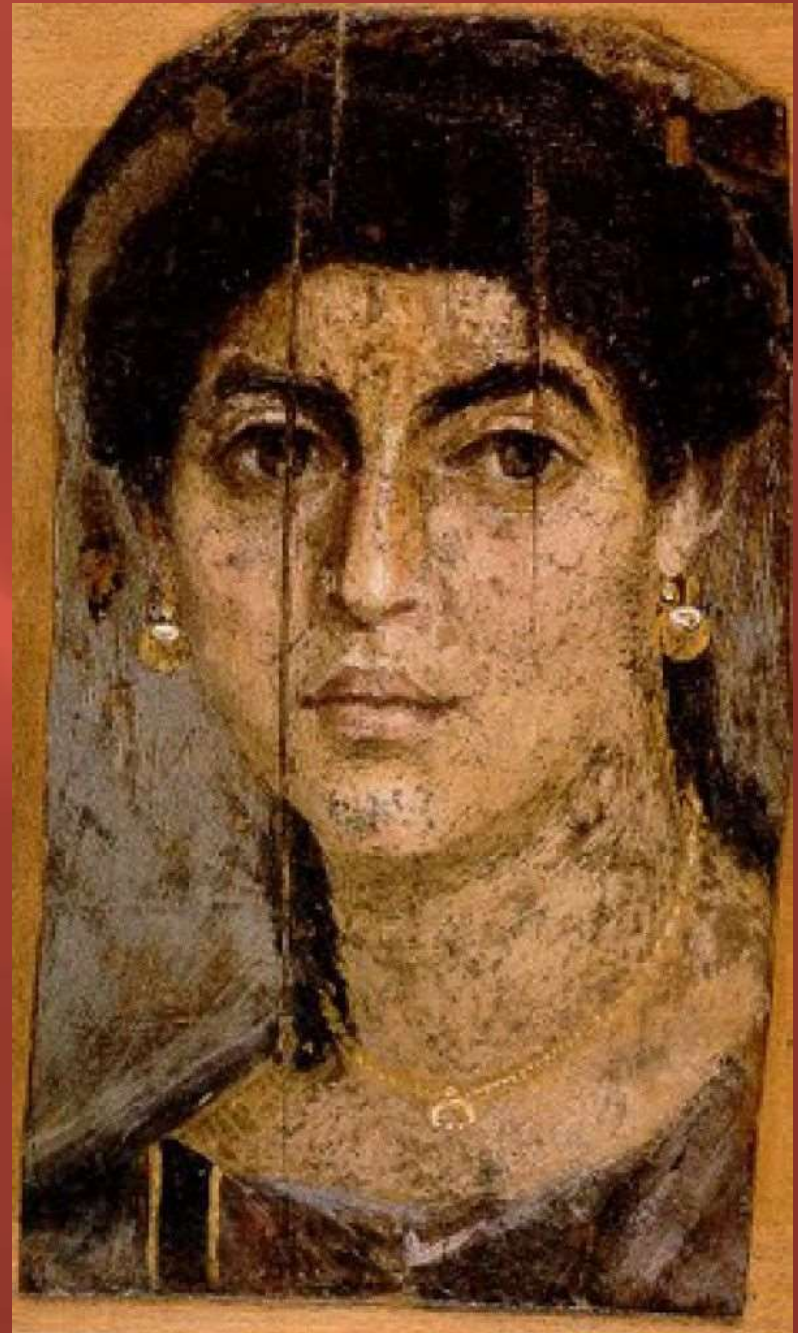
Φαγιούμ, εγκαυστική σε ξύλο, με
προσθήκες από φύλα χρυσού

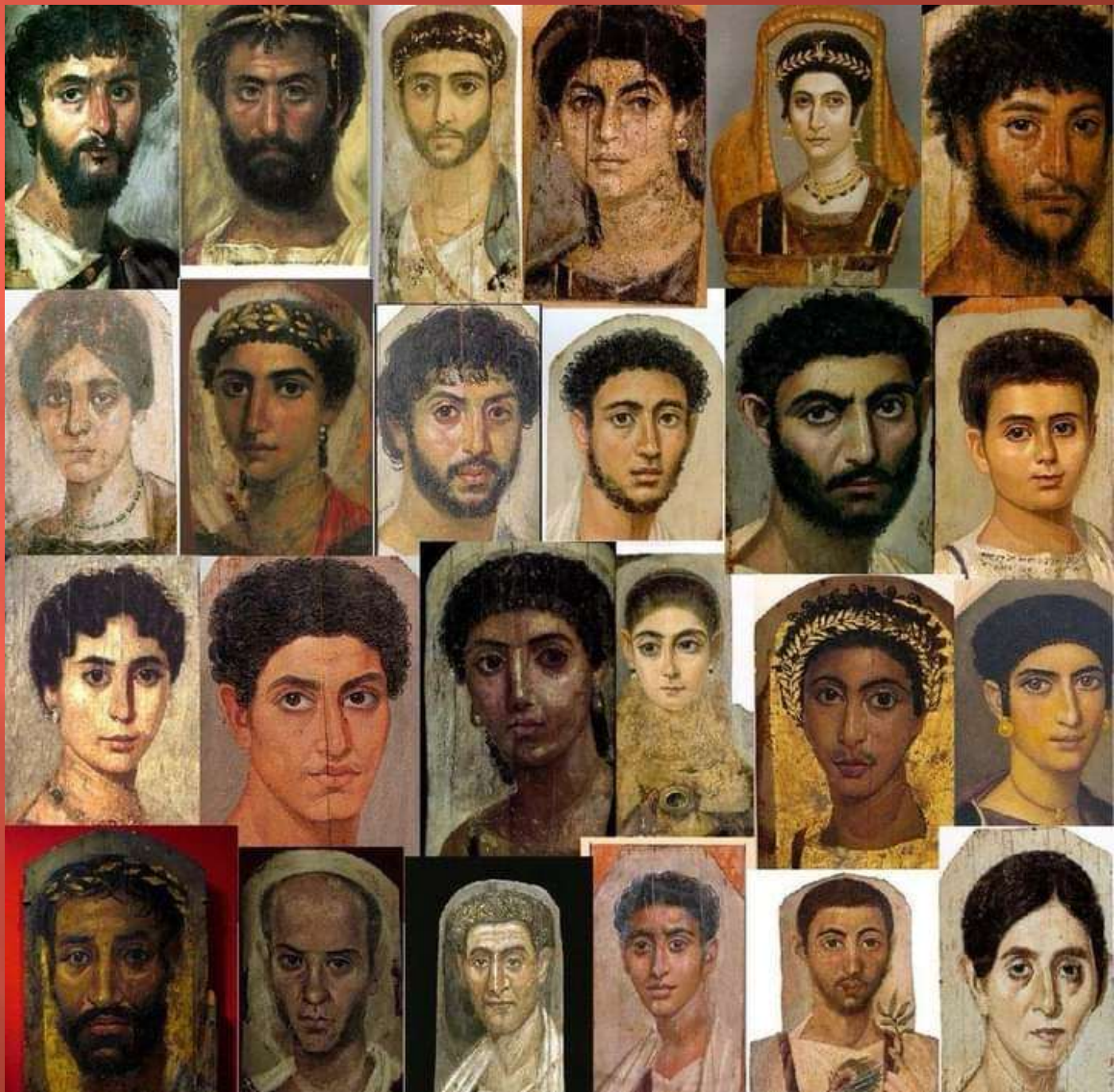
**Οι προσωπογραφίες των
Φαγιούμ είναι επηρεασμένες από
την ελληνιστική ζωγραφική και
άσκησαν μεγάλη επίδραση στη
Βυζαντινή αγιογραφία**

Βερολίνο, συλλογή αρχαιοτήτων

Το έξοχο αυτό πορτρέτο θυμίζει
έργα του Γκρέκο, συγκαταλέγεται
στα καλύτερα δείγματα του
είδους. Το στεφάνι, διαφορετικό
από αυτά που συναντάμε σε άλλα
πορτρέτα, ίσως υποδηλώνει
κάποια νίκη

Πορτραίτο γυναίκας, από τη νεκρόπολη της Χαουάρα,
εγκαυστική σε ξύλο από φτελιά, Βρετανικό Μουσείο,
Τμήμα Αιγυπτιακών Αρχαιοτήτων
Περίοδος Νέρωνα 54-68 μ.Χ.

Αρχιτεκτονική

- ▣ Τόξα και καμάρες
- ▣ Γέφυρες
- ▣ Στοές, αγορές
- ▣ Θριαμβικές αψίδες
- ▣ Αμφιθέατρα
- ▣ Υδραγωγεία, θέρμες, αποχετευτικά δίκτυα
- ▣ Πολυώροφα συγκροτήματα

Αρχιτεκτονική

- ▣ Οι αρχιτέκτονες των ρωμαϊκών χρόνων ενδιαφέρθηκαν ιδιαίτερα για την κατασκευή μεγάλων εσωτερικών χώρων με όσο το δυνατό λιγότερα στηρίγματα. Οι μεγάλες θολωτές κατασκευές, τα τόξα, οι καμάρες, οι κυλινδρικοί θόλοι και οι τρούλοι αποτελούν χαρακτηριστικούς ρωμαϊκούς αρχιτεκτονικούς τύπους.
- ▣ Ο τονισμός της εισόδου του κτηρίου με την κατασκευή μνημειακών προσόψεων αποκτά πρωταρχική σημασία στη ρωμαϊκή αρχιτεκτονική, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συνθετότερες μορφές οικοδομημάτων

Pont du Gard, ρωμαϊκό υδραγωγείο-γέφυρα στη νότιο Γαλλία. Αποτελεί μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO

Αψίδες Θριάμβου

- ▣ Οι αψίδες ήταν στην αρχή κτίσματα που κατασκευάζονταν για προσωρινή χρήση, με στόχο να υμνήσουν την επιστροφή των στρατηγών που γύριζαν νικητές στη Ρώμη. Αργότερα χτίζονταν με πέτρα στην ίδια θέση, ως σύμβολα του ρωμαϊκού μεγαλείου.

▣

Η θριαμβική αψίδα που κατασκεύασαν οι Αθηναίοι προς τιμήν του αυτοκράτορα Αδριανού στήθηκε στο σημείο επαφής δύο τμημάτων της πόλης: της παλιάς πόλης του Θησέα και της καινούριας του Αδριανού. Αποτελείται από δύο ορόφους. Το μεγάλο τόξο, στην πρώτη στάθμη, πλαισιώνεται από παραστάδες και κίονες. Στο επάνω μέρος υπάρχει μια κορινθιακή κιονοστοιχία που στέφεται από ένα μικρό αέτωμα.

Η Αψίδα του Γαλέριου στην αρχική της μορφή. Συνδεόταν με τα Ανάκτορα του Γαλερίου (νοτιοδυτικά) και με τη Ροτόντα (προς Βορρά). Σήμερα διατηρούνται οι δύο δυτικοί από τους τέσσερις πεσσούς. Ανεγέρθηκε λίγο μετά το 305 μ.Χ., για να εξυμνήσει με ανάγλυφες παραστάσεις σε τέσσερις επάλληλες ζώνες τις νίκες του αυτοκράτορα κατά των Περσών (296-7 μ.Χ.)

Ιστορικό ανάγλυφο

Αναπόσπαστο αρχιτεκτονικό μέλος σημαντικών πολιτικών και λατρευτικών οικοδομημάτων, όπως αψίδων θριάμβου, κιόνων, βάσεων αγαλμάτων, ναών και βωμών, αποτελούσε το ιστορικό ανάγλυφο, το οποίο απεικόνιζε -ή καλύτερα "αφηγείτο"- πολεμικές επιχειρήσεις και θριάμβους, πομπές και θυσίες, με εξαιρετική λεπτομέρεια.

Σε αντίθεση με τους Έλληνες, οι οποίοι για να αναπαραστήσουν σημαντικές στιγμές από τον πολιτικό τους βίο αντλούσαν τα θέματά τους από τη μυθολογία, οι Ρωμαίοι εκδήλωσαν ένα ιδιαίτερο πάθος για την πιστή και ρεαλιστική εικονογραφική απόδοση των ιστορικών γεγονότων.

Η στήλη του Τραϊανού, Ρώμη 110-113 μ.Χ. 38 μ. ύψος μαζί με τη βάση.
Τα ανάγλυφα που ανεβαίνουν προς τη κορυφή εξιστορούν τις νίκες του
Τραϊανού

Θέατρα και αμφιθέατρα

- ▣ Η ανοικοδόμηση θεάτρων στις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο ακολούθησε τις αρχιτεκτονικές παραδόσεις των αντίστοιχων κλασικών και ελληνιστικών. Από τις πιο χαρακτηριστικές διαφορές μεταξύ ενός ελληνικού και ενός ρωμαϊκού θεάτρου είναι ότι η σκηνή του δεύτερου ήταν ημικυκλική και το σκηνικό οικοδόμημα πολυώροφο.
- ▣ Το θέατρο στην Άσπενδο της Μικράς Ασίας αποτελεί σήμερα, ίσως, το καλύτερα σωζόμενο θέατρο της Ρωμαϊκής περιόδου και χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 2ου αιώνα μ.Χ.

Θέατρα

Το ρωμαϊκό
θέατρο της
Παλμύρας
στην Αραβία
αποτελεί
έξοχο
παράδειγμα
θεάτρου στην
Ανατολή,
καθώς είναι
άριστα
διατηρημένο.

Σε μεγαλύτερες πόλεις, όπου συνήθως ο εκρωμαϊσμός της κοινωνίας ήταν περισσότερο έντονος, καινούργια θεάματα για τον ελληνικό κόσμο, όπως οι θηριομαχίες κι οι μονομαχίες, επέβαλαν ένα νέο τύπο θεάτρου, το αμφιθέατρο. Στην ανατολική αυτοκρατορία χτίστηκαν ελάχιστα αμφιθέατρα σε σχέση με τη Ρώμη ή τις δυτικές επαρχίες. Πολύ συχνά επιχειρούσαν να δώσουν τη μορφή αρένας σε αρχαία ελληνικά θέατρα αφαιρώντας τις πρώτες σειρές εδωλίων και υψώνοντας στην περιφέρεια της ορχήστρας ένα προστατευτικό κιγκλίδωμα, για να μη διατρέχουν οι θεατές κίνδυνο από τα θηρία. Η μετατροπή του κλασικού θεάτρου των Φιλίππων του 4ου αιώνα π.Χ. σε αμφιθέατρο, κατά το 2ο και 3ο αιώνα μ.Χ., και οι αλλαγές που έγιναν στο θέατρο του Διονύσου στην Αθήνα εντάσσονται στα πλαίσια αυτής της προσαρμογής της λειτουργικότητας των κτηρίων στις ανάγκες των ρωμαϊκών θεαμάτων και στη μεγαλύτερη προσέλευση των θεατών.

*Το άριστα διατηρημένο
αμφιθέατρο της Νιμ στη Γαλλία.*

Κολοσσαίο: αμφιθέατρο

Το κολοσσαίο
μέσα 72 πΧ - 80 μ.Χ.,
Βρίσκεται στη Ν.Α.
Πλευρά της Ρωμαϊκής
αγοράς,
Ρώμη
48 μ ύψος, 188 μ
διάμετρο
Πήρε το όνομά του
από το κολοσσιαίο
άγαλμα του Νέρωνα
(Ο Κολοσσός), που
βρισκόταν στην
τοποθεσία που
χτίστηκε.

Στο ισόγειο οι κίονες
είναι μια παραλλαγή
του δωρικού ρυθμού,
στον 1^ο έχουν ιωνικά
κιονόκρανα, ενώ στο
2^ο και στον 3^ο
κοσμούνται με
κορινθιακά στοιχεία

Το Κολοσσαίο εσωτερικά

Μπορούσε να χωρέσει 45.000 θεατές και είχε σχήμα έλλειψης.

Οι θεατές έμπαιναν στο κτήριο μέσα από 80 εισόδους, 4 από τις οποίες χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά από τους ρωμαίους γερουσιαστές και άρχοντες. Οι πολλές πύλες έδιναν στο Κολοσσαίο τη δυνατότητα να γεμίσει μέσα σε 15 λεπτά, και να αδειάσει μέσα σε μόλις 5.

Στο Κολοσσαίο πραγματοποιούνταν αγώνες με ελεύθερη είσοδο, οι οποίοι διοργανώνονταν από τους αυτοκράτορες για να αυξάνουν την δημοτικότητά τους. Οι αγώνες διαρκούσαν μία μέρα ή και περισσότερες. Ξεκινούσαν με κωμικές πράξεις και εξωτικά ζώα, και ολοκληρώνονταν με τις μονομαχίες μεταξύ ζώων και μονομάχων, ή μόνο μεταξύ μονομάχων. Οι μονομάχοι ήταν αιχμάλωτοι πολέμου ή δούλοι. Το 80 μ.Χ.

πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια του Κολοσσαίου, με αγώνες που διήρκεσαν συνολικά 100 ημέρες. Το Κολοσσαίο λειτούργησε για περίπου 400 χρόνια, με μια διακοπή μεταξύ των ετών 217-238 μ.Χ., εξαιτίας ενός κεραυνού που κατέστρεψε μεγάλο τμήμα του

Σύμφωνα με το Φιλόστρατο, το ωδείο χρησίμευσε ως αίθουσα διαλέξεων και ως χώρος για τη διδασκαλία της φιλοσοφίας και της ρητορικής. Το κτήριο καταστράφηκε από φωτιά το 267 μ.Χ., με την επέλαση των Ερούλων στην Αθήνα. Στις αρχές του 5ου αιώνα μ.Χ., ανοικοδομήθηκε ως μικρό παλάτι, το οποίο θα φιλοξενούσε τη βυζαντινή αυτοκράτειρα Ειρήνη την Αθηναία, όταν επισκεπτόταν τη γενέτειρα πόλη της. Στα μέσα του 2ου αιώνα μ.Χ., ο Αθηναίος ρήτορας και ευεργέτης Ηρώδης Αττικός έχτισε στη νοτιοδυτική κλιτύ της ακρόπολης ένα ωδείο στεγασμένο με ξύλινη οροφή. Η ημικυκλική ορχήστρα, η μνημειώδης τριώροφη πρόσοψη του μετώπου της σκηνής, οι στεγασμένες πάροδοι και τα κλιμακοστάσια συνθέτουν ένα τυπικό ωδείο των αυτοκρατορικών χρόνων για 5000-6000 θεατές, το οποίο εξακολουθεί ακόμα και σήμερα να λειτουργεί ως ανοιχτό θέατρο.

Το Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού εξωτερικά.

Λουτρά και Θέρμες

Στον ελληνικό χώρο τα λουτρά αποτελούσαν τμήμα του γυμνασίου. Λόγω της έντονης προτίμησης των Ρωμαίων για τις θέρμες, αρχίζουν και στις ανατολικές επαρχίες, από το 2ο και 3ο αιώνα μ.Χ., να αποτελούν ξεχωριστά οικοδομήματα με πολλαπλή λειτουργικότητα. Οι πολίτες συνήθιζαν να περνούν σχεδόν καθημερινά αρκετές ώρες στις θέρμες, όπου εκτός από το λουτρό υπήρχε η δυνατότητα για περιποίηση και θεραπεία του σώματος, για κοινωνικές συναναστροφές, για φιλοσοφικές διαλέξεις, για πολιτικές συζητήσεις και για τη λατρεία των θεών τους. Οι θέρμες του Άργους, της Ολυμπίας, της Θεσσαλονίκης, της Αθήνας και το λεγόμενο βαλανείο των Φιλίππων αποτελούν χαρακτηριστικά ρωμαϊκά λουτρικά συγκροτήματα στον ελλαδικό χώρο.

Ολυμπία, το Λεωνίδαϊον σε πρώτο πλάνο και στο βάθος οι ρωμαϊκές Θέρμες.

Οι ρωμαϊκές θέρμες του Δίου, χτισμένες γύρω στο 200 μ.Χ., ξεπερνούν σε μέγεθος και πολυτέλεια όλες τις υπόλοιπες. Στη μια πλευρά μιας ευρύχωρης υπαίθριας αυλής (artium) βρίσκονταν τα διαμερίσματα των λουτρών, μια μεγάλη δεξαμενή ψυχρού ύδατος (frigidarium) κι οι αίθουσες με το χλιαρό και το ζεστό νερό (tepidarium και caldarium, αντίστοιχα). Κάτω από το δάπεδο των τελευταίων υπήρχαν τα υπόκαυστα (praefurnium), ένας χαμηλός υπόγειος χώρος στηριγμένος σε πολλούς μικρούς πεσσίσκους, όπου έκαιγε η φωτιά σε καμίνους. Από τις εστίες αυτές ο ζεστός αέρας κυκλοφορούσε μέσω ενός πυκνού συστήματος αγωγών και θέρμαινε το δάπεδο και τους τοίχους.

Δίον, ο υπόγειος χώρος με πεσσίσκους από τις Θέρμες.

Ναοί

- Χαρακτηριστικό γνώρισμα της ρωμαϊκής ναοδομίας ήταν η τάση να συνδυαστούν στο ίδιο οικοδόμημα κι οι τρεις διαφορετικοί ρυθμοί: στους κίονες ο δωρικός κι ο ιωνικός, ενώ στα κιονόκρανα ο κορινθιακός. Οι αρχιτεκτονικές μονάδες αποκτούν έτσι έντονη κλιμάκωση και διαρθρώνονται συμμετρικά γύρω από έναν κεντρικό άξονα. Οι ναοί θεμελιώνονταν, συνήθως πάνω σε υψηλό ορθογώνιο κτιστό κρηπίδωμα (podium), ενώ μια επιβλητική κλίμακα οδηγούσε στην είσοδο των ναών στα ανατολικά, τονίζοντας ιδιαίτερα την πρόσοψή τους.

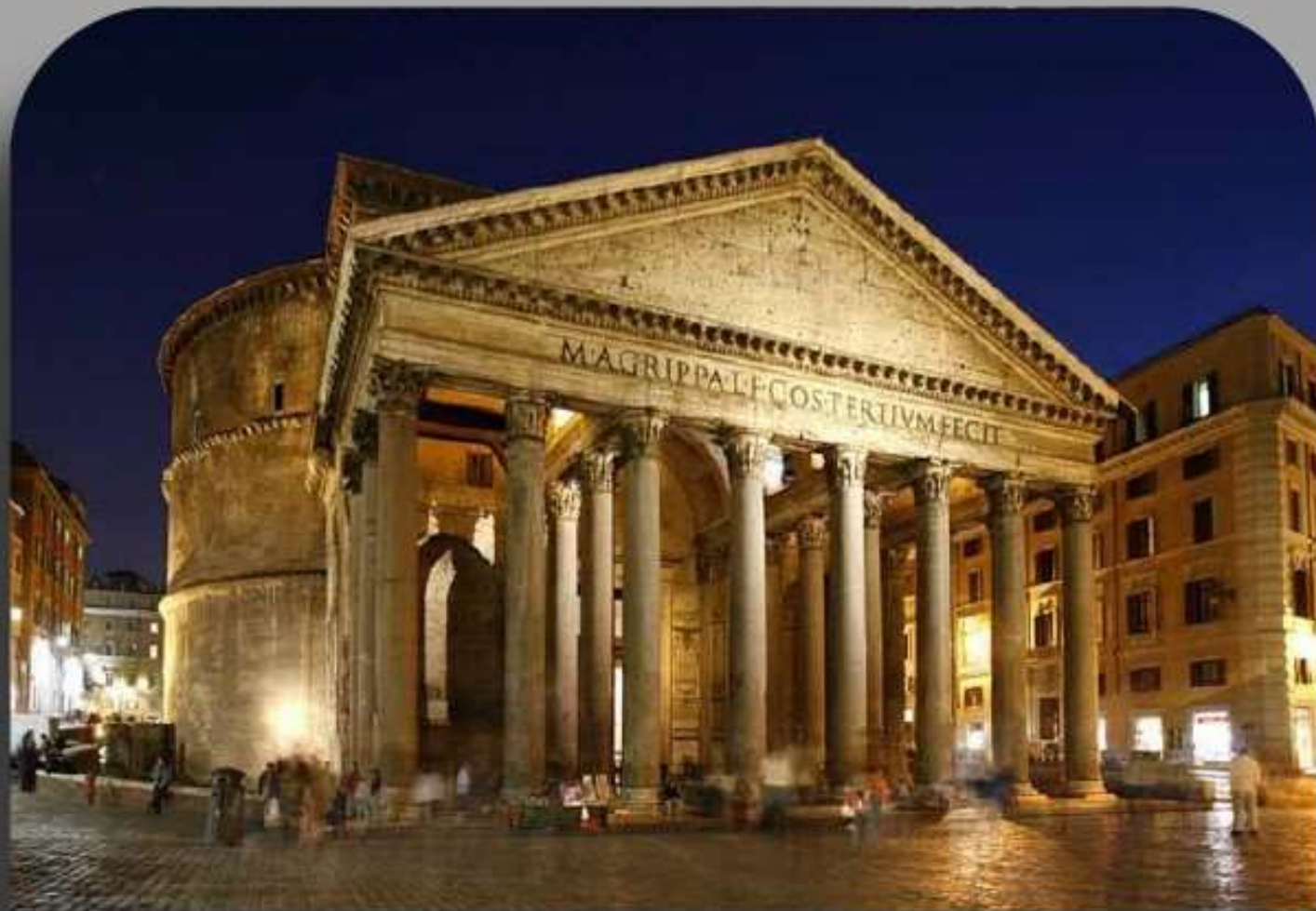

Ο καλύτερα διατηρημένος ρωμαϊκός ναός στη Δύση είναι το λεγόμενο *Maison Carrée* στη Νιμ. Πρόκειται για ναό κορινθιακού ρυθμού αφιερωμένο στον Αύγουστο. Χτίστηκε ανάμεσα στο 20 με 12 π.Χ.

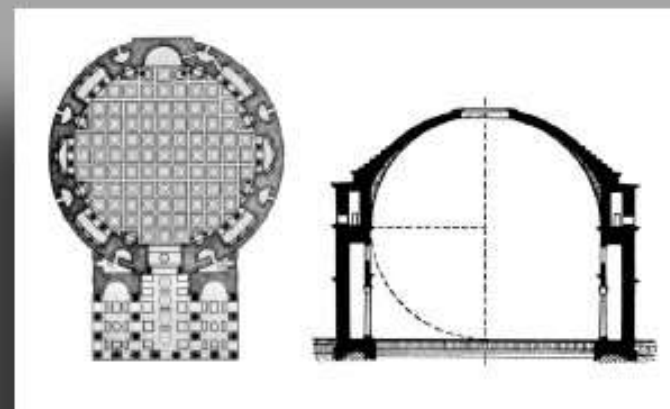
Ο Ναός της
Φιρτούνα Βιρύλε,
μέσα 1^{ου} αι. π.Χ.,
Ρώμη
(12 x 24 μ)

Ιωνικός
τετράστυλος και
ψευδοπερίπτερος
(οι κίονες είναι
ενσωματωμένοι
στους πλευρικούς
τοίχους)

Πάνθεον 76-138 μ.Χ Ρώμη

Πάνθεον

Επάνω: κάτοψη

Αριστερά: εσωτερικό, τρούλος

Οι Ρωμαίοι έδιναν μεγάλη σημασία στο εσωτερικό των ναών, πράγμα που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στο Πάνθεον. Η μόνη πηγή φωτός εκτός από την είσοδο είναι η κεντρική οπή στην οροφή.

Αρχαία αγορά , Ρώμη

Γλυπτική

- ▣ Προτομή (η **προτομή** είναι τρισδιάστατη, αναπαράσταση ανθρώπου από το θώρακα και πάνω. Συνήθως μια προτομή απεικονίζει το κεφάλι, το λαιμό, ένα μέρος από το θώρακα και τους ώμους. Το γλυπτό στην βάση του συνήθως υποστηρίζεται από ένα βάθρο. εικονιστική προτομή)
- ▣ Ανδριάντας (τιμητικό ολόσωμο άγαλμα επιφανούς προσώπου).
- ▣ Έφιππος ανδριάντας.
- ▣ Ιστορικό ανάγλυφο

Εικονιστική προτομή

- ▣ Η ρωμαϊκή γλυπτική επέδειξε μεγάλη πρωτοτυπία στην εικονιστική προτομή και το ανάγλυφο. Η ρωμαϊκή προτομή εισάγει την τέχνη του προτύπου και όχι την εξιδανικευμένη απεικόνισή του. Τα στοιχεία που δανείστηκε η ρωμαϊκή γλυπτική από την ελληνική ήταν η στάση του ανθρώπινου σώματος, η εξιδανίκευση, ο ρυθμός και η κίνηση.

Ρεαλιστικό πορτραίτο ρωμαίου πατρικίου.

Οι Ρωμαίοι τελειοποίησαν το ρεαλιστικό πορτραίτο το οποίο έγινε δημοφιλές τους ελληνοιστικούς χρόνους στον ελληνικό και ρωμαϊκό κόσμο.

Κεφαλή ενός Ρωμαίου
Πατρίκιου, 1ος αιώνας
π.Χ.

Προτομή της Fonseca,
2ος αιώνας μΧ

Χαρακτηριστικές είναι οι αναπαραστάσεις των αυτοκρατόρων ως θεών ή ηρώων. Ο Κλαύδιος από το Μητρώο της Ολυμπίας απεικονίζεται ως Δίας με έναν αετό στα πόδια του να κρατά φιάλη και σκήπτρο. Ένα ακόμη αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αποτελούν τα πολυάριθμα αγάλματα του Αντίνοου, συντρόφου του αυτοκράτορα Αδριανού, που στήθηκαν σε πολλές πόλεις μετά τον πνιγμό του στο Νείλο και τη θεοποίησή του από τον αυτοκράτορα. Ο ωραίος έφηβος παριστάνεται αφηρωισμένος (ηρωική γυμνότητα) με ευγενικό πρόσωπο, πλούσια κόμη και ισορροπημένες αναλογίες σώματος.

Οι φιλέλληνες αυτοκράτορες της Αντωνίνειας δυναστείας, στους αγαλματικούς τους τύπους, εμφανίζονται να φορούν ελληνικό ένδυμα. Από την εποχή του Αδριανού αρχίζουν να παριστάνονται γενειοφόροι, ακολουθώντας ως πρότυπό τους τούς Έλληνες φιλοσόφους της Ελληνιστικής κυρίως περιόδου.

Προτομή του Μάρκου Αυρηλίου ως έλληνα φιλοσόφου.

Οι θωρακοφόροι ανδριάντες συμβόλιζαν τη στρατιωτική ισχύ του αυτοκράτορα κι αποτελούσαν το κύριο μέσο έκφρασης της αυτοκρατορικής ιδεολογίας, όπως άλλωστε φαίνεται στον πλούσια κοσμημένο θώρακα του Αδριανού από την Ιεράπετρα της Κρήτης, πάνω στον οποίο εικονίζεται η λύκαινα με το Ρώμο και το Ρωμύλο, ενώ με το αριστερό του πόδι ο αυτοκράτορας εμφανίζεται να πατά πάνω στον τράχηλο ενός νικημένου εχθρού πεσμένου στο έδαφος.

Προτομή του αυτοκράτορα Δομιτιανού με στρατιωτικό θώρακα στον οποίο απεικονίζεται η αιχμαλωσία των εχθρών της Ρώμης. 1^{ος} αι. μ.Χ..

Αυτοκράτορας Αύγουστος

20 π..Χ.

Μάρμαρο, Ρώμη
μουσείο Βατικανού

Κατά τη Ρωμαϊκή εποχή τα
πορτρέτα και οι ανδριάντες
χρησιμοποιήθηκαν για να
υποστηρίξουν τη πολιτική εικόνα
των εικονιζόμενων

Στο συγκεκριμένο έργο πρότυπο
ήταν ο αρχ. Ελληνικός
'Δορυφόρος' του Πολύκλειτου,
και είχε σα στόχο να παραπέμψει
στη δημοκρατία της Αθήνας

- Τα αυτοκρατορικά πορτρέτα -εξέφρασαν ίσως όσο κανένα άλλο είδος τέχνης- το νέο πολιτικό και ηθικό σύστημα αξιών, το οποίο αναδείχτηκε κατά τη μετάβαση από τη Δημοκρατική στην Αυτοκρατορική περίοδο. Το νέο χαρακτηριστικό της εικονογραφίας ήταν η αγαλματική απεικόνιση των αυτοκρατόρων με νεανικά χαρακτηριστικά, ακόμα κι όταν εκείνοι βρίσκονταν σε προχωρημένη ηλικία· τα πρότυπά τους ήταν το κλασικό αθλητικό ιδεώδες κάλλους του 5ου αιώνα π.Χ. και ιδιαίτερα οι πολυκλείτειοι τύποι. Στην κατεύθυνση αυτή συνετέλεσε και η τάση στην εικονογραφία των ρωμαίων στρατηγών της Δημοκρατικής περιόδου, οι οποίοι όταν έρχονταν στον ελληνικό χώρο, αρέσκονταν να τους αναπαριστούν με ιδεαλιστικά χαρακτηριστικά, όπως δηλαδή παρίσταναν παλαιότερα τους ελληνιστικούς βασιλείς. Στην επίσημη τέχνη ο αυτοκράτορας υπαγόρευε ο ίδιος τον εικονιστικό του τύπο στη Ρώμη, απ' όπου με διάφορα εκμαγεία (imagines) διαδιδόταν σε ολόκληρη την αυτοκρατορία. Αφορμή για τη δημιουργία ενός καινούργιου τύπου πορτρέτου αποτελούσαν κάποια σημαντικά γεγονότα, όπως η άνοδος στο θρόνο, οι επισκέψεις στις επαρχίες, οι επέτειοι, τα γενέθλια, οι γάμοι και οι αποθεώσεις κάποιων μελών της αυτοκρατορικής οικογένειας.

Αγαλμα Ρωμαίου στρατηγού,
ύστερη Ρωμαϊκή περίοδος,
80-60 π.Χ. Palazzo Terme, Rome

Έφιππος ανδριάντας του **Μάρκου
Αυρήλιου**

166-180 μ.Χ.
Ρώμη μουσείο Καπιτωλίου

